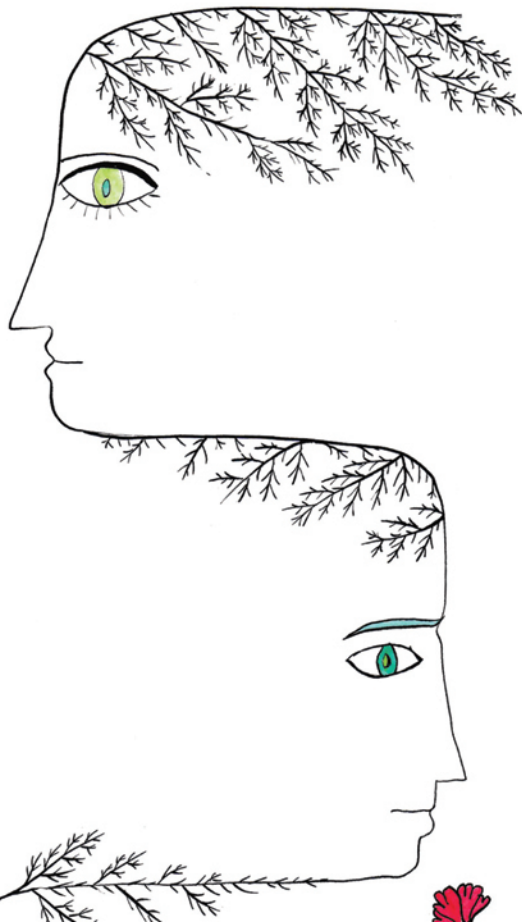

CSUKÁS ISTVÁN
ÉVSZAKOM
A SZERELEM

CSUKÁS ISTVÁN
ÉVSZAKOM
A SZERELEM

Könyvmolyképző Kiadó
Szeged, 2016

Előszó

Személyes történettel kezdem, amely végül aztán e kötet születésébe torkollik, megmagyarázza azt a kedves olvasónak. Bő fél évtizede fedeztem fel Csukás István verseit. (Mellékszál: akkoriban néhány hónapig a budai Boróka utcában laktam, a költő otthonától alig egy kilométerre...) Elsőként az *Előszó a szerelemhez* című kötet került a kezembe, majd az első versek ráatalálás-öröme után kutatni kezdtem a főváros antikváriumaiban (a keresésben nagy segítségemre volt a Petőfi Irodalmi Múzeum által fenntartott Digitális Irodalmi Akadémia Csukás-anyaga is), s könyvről könyvre vettem birtokba a Csukás-univerzum költői részeit. Különösen megragadtak a férfilét állapotversei, a nő-férfi viszony erőteljes, mégis finom, átélhető megjelenítése. Közben sokaknak meséltem, felolvastam, idéztem – és legtöbbször a magaméhoz hasonló érdeklődő csodálkozással szembesültem.

Aztán két éve nyáron P. Szathmáry István grafikus barátomtól egy kézzel írott és illusztrált könyvecskét kaptam nászajándékba – Csukás István verseivel. Lassan összeállt bennem a kép: a nyolcvanadik születésnap tiszteletére megjelenő válogatáskötettel, rajzokkal, női és férfi hangon megszólaló versekkel...

Tavaly ősszel megkerestem a költőt, akit újságírói munkám révén már személyesen is ismertem: nagy öröömömre lelkesedett az ötletért – és (amint az látható és fogható) tervünket a Csukás István életművét gondozó Könyvmolyképző Kiadó is támogatta. Már „csak” a szerkesztői munka volt hátra...

Ha az ember versekkel dolgozik, azok egy időre hétköznapi társaivá válnak, ott vannak – a *Te mire gondolsz közben?* című vers néhány sorát elcsenve – „szőnyegen, széken, ágyban, / délelőtt, délután, éjszaka, / beszésszelve vagy jeges józanon... / félálomban, el-elszundítva, / vagy ébren fújva a füstöt...” Így éltem jó pár napig

a versekkel, kinyomtatott lapokat magam köré teregetve, köteteket lapozgatva, éjszaka strófákkal álmodva. Lett egy előválogatott listám, amit összevetettünk Csukás István javaslataival, majd a vízi-városi Angelika Kávéházban (az író törzshelye) beszélgetve alakult ki a költemények rendje. Az *Évszakom a szerelem* gerincét a nő-férfi viszony versei adják, ám a versválogatást nem csupán szerelmes költemények tematizálják. A nőhöz vezető útnak része a férfi önmagával való párbeszéde, világlátása is. A kiteljesedés pedig: a nő.

Ez a válogatás az út, a párbeszéd, a vágyakozás, a szenvedély, az elszakadás, a mulandóság verseinek füzére, amely nem titkoltan azért is készült, hogy a nagyobb közönség a meseíró Csukás mellett közelebb kerülhessen a költő Csukáshoz is. A hely biztosan megvan a szívekben. Meséin, gyerekeknek szóló történetein, azok különböző adaptációin generációk nőttek, nőnek fel: évtizedek óta ott sorakoznak a könyvesboltok és otthoni könyvtárak polcain, adja őket a tévé, a rádió, játsszák a színházak. Az idő pedig nem fog rajtuk. Mirr-Murr kíváncsi pimaszsága, Süsü naivan pozitív világlátása, Pom Pom joviális barátságossága vagy a *Keménykalap és krumpliorr* főhőseinek fantáziadús kalandvágya máig eleven, magával ragadó. Ráadásul mindegyikükben ott a derű, a humor, az életszeretet, az a fajta tiszta emberi szabadság, ami felett nincs hatalma senkinek.

A kulcsszó és a kapocs a tiszta emberi szabadság, amely mindenekfelett és megkérdőjelezhetetlenül Csukás István sajátja, írjon akár mesét, akár verset.

A kötet illusztrációit és borítóját P. Szathmáry István készítette. Finom ívű grafikái egyszerre meghittek és érzékiek, kiteljesítéseitoldalakai Csukás István sorainak, olykor rést-kaput nyitnak a befogadáshoz, egy versen túli világhoz is.

A kötet mellékleteként megtalálható CD-lemezen tizenhét vers hangzik el Pálos Hanna és Elek Ferenc, a budapesti Katona József Színház művészeinek előadásában. (Tartalom a kötet végén.)

A születésnapj kötet témája okán, kivitelével és mellékletével megszólítani igyekszik a Csukás István életművét leginkább a mesék felől ismerő generációkat, a költészetét jól ismerők számára pedig új kontextusba helyezi a verseket.

Bérczessy Gergely, a kötet szerkesztője

SZÍVEM DOBOG, KARÓRÁM KETYEK

Szívem dobog, karórák ketyeg,
így mérjük tiktakkolva az időt,
szívemet az Isten, órámat én húztam fel,
most füleljük, hogy melyik jár le előbb.

Bátran dobolunk az űri csöndbe,
az se baj, ha onnan nem jön vissza szó,
hadonászik körülöttünk meggyfa-, almaág,
felhúzza a világ: megannyi nagy- és kismutató!

Fut a víz

Fut a víz, fut a víz
fehér inge –
szerelem szárnya ver
a szívünkre.

A szívem, a nehéz
szállna is már:
bordám közt mocorgó
piros sirály.

A szíved, a derűs
már leintne –
Fut a víz, fut a víz
fehér inge.

VÁRAKOZÓ

I

Hiányod moccanatlan ünnepe ez.

A nappal áttetszőn fölépül
az őszi omlás meredélyén,
átvilágít rajta a nyár,
átvilágít rajta a tél.

Különben semmi újság.
Az üzletek kinyitottak,
a villamos zümmögve húz a hegynek,
a fák csontosodnak az utcán.

Fekszem, fölkelek. Az ablakon
cigarettám piros csillaga ég.
A könyvek gerince, a bútorok
éle határolja magányomat.
Imbolygó sarki Nap, virraszt a szívem.

II

Most elmondhatom, most itt az alkalom,
száraz torokkal, mint üres kút az üres vedret,
lököm magamból a szavakat s hallgatom:
most tudom csak, hogy mennyire szeretlek!

Mit köréd képzelek buzgón, a világból,
hogy legyen levegőd, Napod, vized, ételed, –
a tizedmásodpercnnyi évekből te hiányzol,
s mert hiányzol, félek s féltelek.

Mert jó volna megállni áttetszőn, tündökölve,
a szerelem csillagán, az őszi omlás meredélyén,
nagycsontú szárnnyal megőrző égbe törve,
konokul az örök életet remélvén! –

Szívem s az elmúlás közé szelíd ütemet
csúsztatott hiányod. Fekszem, fölkelek, az ablakon
kinézek, villamos zümmög el, üres lett
az utca, várlak. Négy fal közt, a földön lakom.

DECEMBERI VÁZLAT

Őrizlek már, futhat a vonat messze veled,
vagy billegve csillagokig vihet fel a repülő!
Nézem a bontakozó estét, mint régi varázsló,
aki nyugtalanul érzi, hogy más jelek nőnek,
más látomások, mint a csillag, s mint a telihold;
mást mutat csontig lehámlott ágak nagy szövevénye,

mást a cikkanó holdfényben szétburjánzó árnyék –
tégedet sejt meg először, aki már e világnak
más formát adsz, ujjadat érzi, tudja a szív,
s csókot: bűvös zárként rákapcsolódik a zűrös
lélekre, hogy zárva maradjon s újra nyitódjon; –
de a szédülő mámorból felocsúdva, a józan
pillanatokban még nagyobb sejtés bűvköre vonz:
még csak a rajzoló, csudaszép jövőt látom!
Ó, hát légy te velem mindent elrendező szívvel!
Most csak az este fonja ezüstös láncait érted,
s ezüst lépteidet imitálja a megcsaló holdfény:
csillan a tükröket tartó tócsákon, repedésen...

A FELNŐTT TITKAIBÓL

Szédülve, zuhanva emlékezik szervezetem:
most ötéves vagyok, most tíz, most tizenhárom.
Zsugorodik, tágul a világ a régi lélegzetben,
bőröm alatt lüktet felgyülemelő elmúlásom.

Eső mos – bent nap süt feleselve,
kerítés léce hasít a fényből üveglapokat.
Szél bűvöl ecetfát, villámlik kétágú nyelve.
Rugalmas orral egymás vékonyát keresik a lovak.

Kalapot, sálat a vacogásra! A juhar
odvában fehérre fagy a madár, az a régi.
Milyen anyagból épült e függőleges ravatal?
Tízéves testem ölelve melengeti, védi.

Ami vagyok s ami leszek még: csupán
álom a jövőről, halmazos ég, letről nézem,
térdemnél rég elporladt kutyám,
merengünk az elkattogó vonaton, szívverésen.

S a töltés alól hazaballagok a leoltott
fényű úton, alakot könnyedén cserélve.
A lemenő nap egy álló napra vet foltot.
Már tudom, hogy mi lesz, s derűsen indulok elébe.

RÖGTÖNZÉSEK HÓESÉSBEN

Ez a jó, most hó esik.
Lázás ablakok lesik.
Villanykörte-pupilla,
rajta szemöldök-bunda,
hunyorog az oszlopon.
Villanymadár, szárnya drót,
íve lomhán meghajolt,
ellebeg álmatagon.

Át az utcán, át a téren,
szíved száll a hóesésben.
Mint rönk buggyan víz örvényén,
bukdácsolva száll a kémény.
Piros pad rugaszkodik
neon reklámcskillagig.
Parázsbélű dobkályha
pöfög fölfelé szállva,
öleli a gazdája,
sült gesztenyét kínálva.

Állsz a kirakat előtt,
havas kócbajuszod nőtt,
homlokodra ránc. Kezed
papír-léc-betlehetet
ölel, benne a gyerek.

Szállsz, bár nem moccansz, te is.
S nem az ég, a föld felé.

Egy métert zuhansz, amit
húsz évig nőttél fölfelé.
Egyéb csodát nem hiszel,
csak mit magadban viszel.

Gyűrűdben lószem a kő.
Álmod onnan eredő,
holott körüllehelvén
gyermeket a fekhelyén
kecske, bárány, ló, tehén.

Most ez a jó, e hőesés,
e föld felé repülés.
E visszafelé szárnyalás,
szíved felé sugárzás.
Mikor, mint a lehelet,
körülvett a szeretet.

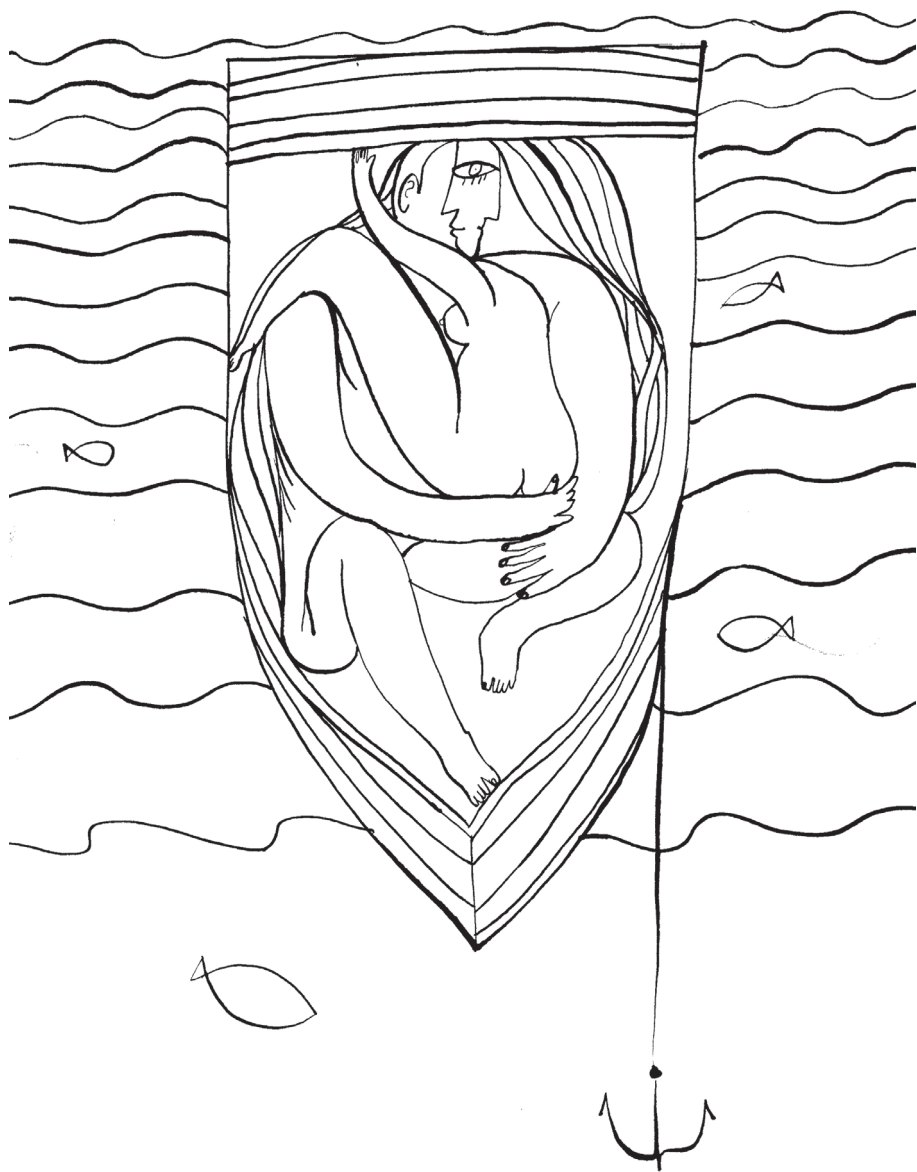
SZOMJAS ÉVSZAKOM

Szívemig húz a szerelem,
szíved verését hallgatom.
Télből, csendből győztesen
feltámad szomjas évszakom,
fuldokló hite milljó zöld
torokkal a napfényre tört,

így nyitsz bennem, tán tudatlan,
félszeg jószágomra ablakot,
hogy ne legyek, emberi alakban,
vakon zuhanó halott,
modell a pusztuláshoz, itt
belül ne tervezzek állatit.

De mint nyers színek közt szemed,
acsargó vágyak közt szavad
sosemvolt egyensúlyt teremt,
veled legyek én boldogabb.
Ütőered ver: rebbenő fecske,
míg bőrod nyár-ízét keresve

csókollak (nyárba horgonyt dobunk),
vár ölelésed tiszta hona –
Két kézzel pazarló korunk
véget ne érjen soha!
Áldlak én érte, míg a vér
szívemből szívembe visszatér.

MINT REZGŐ HÚR

Mérem magamban a felnövő szerelmet,
mint érzékeny műszer jelez földszíneig
felvirágzó ércet: érzékeim feléd
hajolnak, szelíd törvények igézik.

Motoz az ujjam: érzi a hajadat még;
tükrök közt vergődő fény: szemem szemed foglya,
ráégettél már s téged lát mindenben,
s a világot újra búvkörébe fogja.

Most csak csendes szavakat dob fel a lélek,
s mint rezgő húr, őrzi a pendítő ujját.
Mérem magamban a felnövő szerelmet,
s a megtért világot, a szebbet, az újat.

SZERELMES VERS

Ülj ide mellém, s nézzük együtt
az utat, mely hozzád vezetett.
Ne törődj most a kitérőkkel,
én is úgy jöttem, ahogy lehetett.
Hol van már, aki kérdezett, és
hol van már az a felelet –
leolvasztotta a Nap
a hátamra fagyott teleket.
Zötyögtette a szívem, de most szeretem
az utat, mely hozzád vezetett.

ÁPRILISI KÖSZÖNTŐ

Huszonöt év köszöntése
– nem érdemel nagy cicomát –
e vers, nincs márványba vésve
a dátum s bölcsőm rengése,
tisztelón mégis összevágd,
te szél, a rügyek bocskorát!

Borzas hónap vadóc fia
– címekben nem vagyok szerény –
nem szabad meghatódni a
siker előtt s szabódni, ha
nyakadba hull, hisz a napfény
besüt nadrágod fenekén!

Fontoskodók, álszerények,
lerí képetekről a vád:
– „Hogy született, attól részeg!” –
Huszonöt év, rád felnézek,
s most tisztelegve összevágd,
te szél, a rügyek bocskorát!

HOGYAN VÁLASSZALAK KI?

Hogyan válasszalak ki e nyüzsgésből?
Magával sodor zengő áradat;
fékek sikongnak, bárkaként úszik el
a busz a tengerszínű ég alatt.
Csíkos ponyvák a nyárba kifeszülnek,
korlátok mögött fehér asztalon
sör habzik, szemüveges nők lesülnek,
les rájuk ezervoltos hatalom.

Hogy válasszalak ki, hogyan mutassalak fel?
A szerelem mint vércse zuhan rád,
megtántorodsz. Az alvadt árnyékok közt
dómként állnak a törteablakos fák.
Könnyű cipődben ágaskodsz, blúzod
melledre feszül bimbó villanásig,
szoknyád peregve harangoz, fehér
húsvéti harangszót fülel a pázsit.

Így, talán ez az ág-rajzú mozdulat,
áradásban üvegre karcolt kép
örizhetne – de ellépsz mosolyogva,
fölényesen változol, s bomlik szét
hajad, dörögve zuhan már bokádig
szikrázó nyár, és száz csókra adod,
a fasor összeszűkül, s pupillámig
nagyulva óriás szemed ragyog.

ÜDVÖZLET

Nem is hittem, hogy ilyen árva,
hogy is lehet ilyen árva,
csontos ujj siklik a bordámba,
tél ujjá dőf így a tájba,
s megáll szívemre találva
a semmiből elhajított dárda.

Ablak lobog a távozó éjben.
Csönd lüktet a szobában.
A nappal álma, az éjjel álma –
Nézek fáradó mosollyal
az örökre ittmaradt délutánra.

A falakra, a tükrökre
rettenetes árnyékot vetve.
Nézek, mint az életemre,
a számárfülekre, a félelmekre.

Csönget, bejön, ledől az ágyra
elveszett éveim magánya.

Gyűlnek, kopogtatnak fehér
bottal, mint a vakok,
az üresen hagyott pillanatok.
Micsoda veremből másztam én idáig?
Szám milyen földdel lett tele,
hogyan elértem ez üres szobáig?

Úgy gondolok rád, olyan hiába –
nem fáradva mondom a neved!
Fagy sziszeg, hó hull a szobában.
Úgy gondolok rád, olyan hiába,
nem vagy sehol, akit úgy szerettelek.

Kirobbantalak a csöndből,
a falból tíz körömmel kikaparlak!

Csüggedten leejtem kezem,
számon a mosoly megalvad.

Üdvözlét, verítékben ázó,
letörölhetetlen mosolyom
süt télre, tavaszra, nyárra,
almaillatú őszi irhára,
átsüt a csobbanva elmerült városon,
felpiroslik a réten, hol egy fűszál árnyékában
lapul, bújósckázik gyerekkorom.

Ímhol az este jó, az óra üt,
sikálja egymást két tücsök,
játékból paskol a harag
fenekükre: elolvadt a szappandarab!

Az ég ajtaja csukódik, ágra csillag ül,
földből kinőtt lófej, vágat a bokor,
elképzelt tájon rendületlenül
az elképzelt fájdalom bujdokol,
az ég ajtaja csukódik, ágra csillag ül.

Mint üvegtábla az üveges
hátán, kél, imbolyog napom
és eltűnik. Üvöltök üres
szívvel a huzatos utcasarkokon,
arcomat karcolom a falra,
a levegőre egyetlen betűt.

Szívemmel metszek a csöndbe,
pörgetem a vérző köszörűt,

hogyan ne legyek egyedül.

Úgy lélegeztem, olyan tisztán,
akár a sütkérező állatok.
Volt napom, derűm, bicskám,
s minek hátam vessem: utcasarok.
Arcom lobogott, mint fényben az ablak,
mosolyomra nő ragadt,
mint üres tükröt faggatlak
– hogy lesz tovább? – meg sem született pillanat.

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk,
ha örökre és felszabadult percekre vágysz!

**Már rendelhető!
ÉLVEZD MIHAMARABB!**

**MOST
KEDVEZMÉNNYEL**

lehet a tiéd!

[Megnézem.](#)

NE HAGYD KI!

Rendeld meg most a kiadónál!

Még több jó könyv

megjelenését támogatod vele.

[Imádom a jó könyveket. Kérem máris!](#)

Hogy lesz tovább? A következő
lélegzetvétel száz évnnyire van,
bokáig aprít az idő,
mint a kés, suhan.

Már vágyam csillagokkal méri magát,
s visszahajol kíváncsian,
kicsapódik húsból a víz, csontból a mész,
s eltűnik a föld pórusaiban.

S mégis: üdvözlét, verítékben ázó!
Letörölhetetlen mosolyom
ragyogjon feléd, semmivel parolázó
förtélem, velőig ütő fájdalom.

Még most el tudom képzelni,
még most ki bírom mondani,
tágra nyitott szemmel nézem, hogy suhan,
éveim csúcán állva
szívem visszadobban a halálra;

szívem nem a haláltól árva.

HA SZERELEM HAJT OSTORÁVAL

Ha szerelem hajt ostorával, én és a kutyák
ügetünk csapzott irhával sikátoron át,
boldogtalan szívünk visszük, kövön kattogót,
szimatolunk kölyöklányt és vedlett bugyogót,
zsenge csípőt s mázsás combot, hogy a víz kiver,
pofánk on a sóvárgás is tündért hívó jel,
űznek innen, űznek onnan, konyhaajtó becsapódik,
hátrálunk is vicsorogva rongy odúig, kutyaólig.
Égre fölnyűszító vágyunk ki értheti meg?
Szívünkben az olthatatlan csillagfény remeg.